

HAZAI TÜKÖR

PÜNKÖSTI ÁRPÁD

A VÍZ UTÁN

AZ ÁRVÍZVÉDELEM KÖZÉPIRÁNYÍTÁSA CSONGRÁD ÉS BÉKÉS MEGYÉBEN

Ismét megtanultuk a Tisza-völgy folyóinak nevét. A Szamos, a Kraszna, a Körösök, a Berettyó, a Maros tíz- és százereknek, sőt legalább egy árvízi műszak erejéig, millióknak jelent jóval többet, mást, mint néhány hónappal korábban. Emlégetésük elsodort falvakat idéz fel és bátor, eredményes küzdelmet, nappalokat és éjszakákat összerosó munkát, és végül örömtől bugyborékoló felsőhajtást: megtartottuk, emberek!

Makó áll, Szeged áll, Sarkad sem pusztult el, Szarvas sem, Szeghalom sem. Az Alsó-Tiszavidék csatát nyert. A korábban elképzelhetetlen vízállás centimétereit a szakemberek elemzik, tervezőasztalra kerülnek a tapasztalatok, hogy még nagyobb biztonságban élhessünk, dolgozhassunk. A legfontosabb teendő a tapasztalatok alapján a védelmi rendszerek erősítése, a gátak magasítása. De elég-e csak erre gondolni? Az országot és embereket próbáló küzdelem sikerei nem köteleznek-e arra bennünket, hogy nagyon alaposan felülvizsgáljuk például annak a szervezetnek a működését is, amelyik közvetlenül irányította az eredményes védekezést? A veszély — különösen, ha ilyen tartós — erején felül igénybe veszi a legerősebb szervezetet is és felnagyítja gyengeségeit. De illik-e bírálni a győzteseket? Nem erről van szó, hanem a tapasztalatok összegyűjtéséről, felhasználásáról, amellyel ugyancsak biztonságunkat szolgáljuk.

Elgondolkoztató, hogy az érintett megyék mindegyike másként szervezte meg a védekezést. Különösen az első időkben voltak nagyok az eltérések. Volt, ahol a pártbizottság, volt, ahol a tanács vagy a honvédség, vagy inkább a vízügy kezében volt az irányítás. És később esetleg lépésről lépésre formálódott egységesebb szervezetté az irányításra hivatott területi bizottság. Lehet itt egyforma képletet felállítani, vagy a helyi adottságok alapján úgyis kialakul a legmegfelelőbb forma?

A területi árvízvédelmi bizottság tagjai a déli országrészben Bács-Kiskun, Békés, Csongrád és Szolnok megye, valamint Szeged város tanácsi és pártbizottsági vezetői, a szegedi Vízügyi Igazgatóság vezetője, a honvédség, a belügy, az egészségügy, a közlekedés képviselői, elnöke pedig a Csongrád megyei Tanács elnöke. Békés megye egy részében a gyulai vízügyi igazgatóság területén egy másik bizottság irányította a munkákat, a megye vezetői elsősorban ennek a munkájában vettek részt. A Szegeden működő bizottság az említett összetételben a veszély idején egyetlen alkalommal sem tanácskozott. Ez felesleges is lett volna. A tapasztalatok inkább amellettszólnak, hogy a védekezést megyéken belül kellene megszervezni. Számos szerv viszont nem egy megyében dolgozik. A vízügyi igazgatóságokat vízrajzi, a MÁV-igazgatóságokat közlekedési elvek alapján szervezték, de a katonai árvízvédelmi körzetek sem a megyehatárok alapján vannak meghatározva. Ez előnyös, de ugyanakkor hátrányos is. Ezek szerint Békés megye például három vízügyi igazgatósághoz tartozik (Szeged, Gyula, Debrecen). Védekezhet-e egy megye vezetése „háromfelé szakítva”? A tapasztalatok szerint igen, de nem lehetne-e jobb megoldást találni?

A normális napi életben a tanácsi és pártbizottsági teendők jól különválnak, egyeztetésre, vélemény- és tapasztalatcserére van idő és lehetőség. A veszéllyel kapcsolatos tennivalókba a legtekintélyesebb erő, a pártbizottság, szervezetenként nincs eléggé bevonva — gyakorlatilag természetesen Békésben és Csongrádban is orosz-lánrészt vállaltak a munkából. Felvetődik a gondolat: a rendkívüli helyzetekben nem lenne-e célszerű bizonyos mértékig megszüntetni a párt- és állami irányítás különállását? Egy aprócska példát: szükséges-e, hogy egy kitelepítendő faluba külön pártbizottsági és külön tanácsi kocsi induljon a községi tanácselnök, illetve a párttitkár tájékoztatására?

A rendkívüli helyzetben a vízügyi szakember egyik pillanatról a másikra partnerévé válik a megye első vezetőjének, milliós értékek, sőt emberek sorsát, életét veszélyeztető kérdésekben kell véleményt mondania, szakmai tanácsot adnia a döntéshez. Sok más tényező mellett az erősen eltérő társadalmi szerep miatt ezek a szakvélemények gyakorta óvatosabbak a szükségesnél, számottevő a túlbiztosítás a „mindegy, mibe kerül”. Előfordult, hogy egymásnak ellentmondó szakvéleményeket tettek le a politikusok (tanácsi és pártvezetők) elé, akiket ezzel arra kényszerítettek, hogy olyan szakmai kérdésben foglaljanak állást, amihez a megfelelő ismereteik nem lehetnek meg. Hogyan lehet a szakember megfelelő helyét, szerepét, tekintélyét biztosítani?

Az árvízvédekezés megszervezésében, technikai eszközökkel is legjobban felszerelt részt vevője a honvédség. A néphadseregben vannak olyan szakemberek, akik képzettségben és védekezési tapasztalatokban is egyenrangú partnerei a vízügyi szakembereknek, ugyanakkor politikailag méltó társai a megyei vezetésnek. Beilleszkedésük az irányító szervezetbe éppen ezért nem mentes bizonyos rivalizálástól, első-sorban a helyi vízügyi vezetők és a körzeti parancsnokok között. Egészen sarkítottan megfogalmazhatnánk úgy is: ki parancsol, kinek? Nem teljesen idetartozik, de érdemes megemlíteni, hogy Békés megye egyes részein polgárvédelmi gyakorlatként a legteljesebb titoktartással próbálták megvédeni a gátakat, éjszaka telepítették vissza a lakosságot. Szükséges ez?

A krónikás, ha közéről is, de kívülről figyelte a nagy sodrású eseményeket, és szinte biztos, hogy több kérdésben téved. De éppen a csodával határos eredmények köteleznek bennünket arra, hogy szóljunk a tapasztalatokról (amelyek békés életünkhöz is adhatnak tanácsokat).

DÉGEN IMRE ÁRVÍZVÉDELMI KORMÁNYBIZTOS, AZ ORSZÁGOS VÍZÜGYI HIVATAL ELNÖKE:

— A feltett kérdések csak részproblémák. Felvetődtek ugyan a nagy árvízi hadjáratban ezek is, de nem ezek a legfontosabb gondjai az árvízvédekezésnek.

— A fő kérdés az, hogy ki kell építeni a minél nagyobb biztonságot nyújtó árvízvédelmi rendszereket. Az utóbbi évtizedek tapasztalatai szerint mind gyakrabban jelentkeznek rendkívüli árvizek, és ugyanakkor az árterületek népsűrűsége is nő, a városiasodás, az ipartelepek kiépítése, a mezőgazdaság belterjes fejlődése folytán pedig mind nagyobb ezeken a területeken a veszélyeztetett érték. Vagyis mind természeti, mind társadalmi oldalról jelentkezik az igény, hogy nagyobb biztonságot érjünk el. Szükséges az árvízvédelmi rendszerek és alaplétesítmények jelentős, az eddiginél is gyorsabb fejlesztése. Csodákkal határos tetteket lehet végrehajtani, de csodákat nem lehet művelni. Az emberi helytállásnak, áldozatkészségnek, a társadalmi összefogásnak, a szervezetségnek, az erők gyors mozgósításának nagy szerepe van az árvízkatasztrófák elhárításában, de az árvízvédelem leghatékonyabb és egyben leggazdaságosabb módszere, a küzdelem alapja a kellő biztonságra kiépített

árvédelmi művek rendszere. Ezt az árvizet sem tudtuk volna kivédeni az elmúlt 10—15 évben folytatott tervszerű fejlesztő munka nélkül.

— Jóval szélesebb körű és nagyon szoros, jól szervezett hidrológiai előrejelző szolgálatot kell kiépíteni a Tisza völgyi országok részvételével. Ennek lehetőségét alátámasztja az is, hogy szocialista országok közötti együttműködésről van szó. A kormány felhatalmazása nyomán ennek érdekében mi kezdeményező lépéseket teszünk, amelyek, reméljük, sikerre vezetnek. (Itt valami nemzetközi Tisza völgyi vízjelző szolgálat, vagy intézet szervezésére gondolok.) Emellett a folyók határszakaszain az általános mértéket meghaladó árvízi biztonsági rendszert kell kiépítenünk és olyan anyagi és műszaki erőket kell összpontosítanunk, amelyek veszély esetén nagyon gyorsan bevetethők. Mindezeket túl az érdekelt országokkal együtt meg kell vizsgálni a folyók felső vízgyűjtőjén nagy hegyvidéki tározók létesítésének lehetőségét. Ezek alkalmasak lehetnének a rendkívüli árvízcsúcsok visszatartására, a folyók alföldi szakaszán az árvízveszély csökkentésére. Emellett a folyók alföldi szakaszai mentén, beépítetlen területeken, ahol nem nagy a veszélyeztetett érték és kritikus árvízi helyzetekben a túltelített medrek tehermentesíthetők, ún. vésztározókat is kell létesíteni, ahogyan ezt a Berettyó és a Rába mentén tettük. A településszerkezet kialakításánál is az eddiginél jóval gondosabban, körültekintőbben figyelembe kell venni, hogy ár- és belvízveszélyes területekre ne telepítsünk házakat. Mérhetetlen hibákat követnek el e téren, amire csak az árvíz idején döbbenünk rá, pedig minden településnél található olyan területek, ahol kisebb a veszély. (Például Győr egyik külvárosi része olyan területre települt, ahol még gazdasági épületeket sem lenne szabad felállítani, és itt az 1965. évi dunai árvíznél nagy épületkárok voltak. Vagy Algyő és Tápé töltés menti házsorai, amelyeket a mostani védekezésnél le kellett bontani.) Gondoskodni kell az árvédelmi művek törvényes védelméről is, amit egyébként a jogszabályok is előírnak. Ennek ellenére egyszerűen szétbontották a várost védő körgát egy részét például Hódmezővásárhelyen, Szarvason és Csongrádon. A gátak védelmét és megfelelő karbantartását el kell végezni akkor is, ha azok tanácsi kezelésben vannak.

Mindez a néhány szempont és még sok más figyelembevételével nagyobb biztonságot teremthetünk. Olyan védrendszer természetesen nem építhető ki, amely teljes biztonságot nyújt, amelyik mellett nincs szükség aktív árvízvédelmi munkára.

— A tiszai árvízvédelem tapasztalatait a Politikai Bizottság és a kormány is megtárgyalta. Az előterjesztés többek között lerögzíti: a tapasztalatok megmutatták, kritikus helyzetben döntő jelentősége van az egységes központi irányításnak és a szervezett együttműködésnek az országos és területi szervek között. Majd megállapította, hogy a korszerűsített vízügyi szervezet — szorosan együttműködve a többi tárccával és a tanácsokkal — képes nagy elemi csapás kivédésére is. A korszerű árvízvédelem természetesen nem korlátozódik egyedül a gátak műszaki védelmére, hanem kiterjed minden olyan intézkedésre, ami az árvízveszély elhárításával összefügg. Kiemelkedően jó volt az együttműködés a vízügyi szervek, a fegyveres testületek, a tanácsok és a pártszervezetek között. Az egész védekezésből a fegyveres testületet és a szervezethez emelném ki, mert alapjában pánik nélkül sikerült megoldani a védekezés bonyolult, sokszor emberfeletti erőfeszítést igénylő veszélyes munkáját.

— Kérdéseivel kapcsolatban: a területi árvízvédelmi bizottságok — a megyei tanácselnökök irányításával gyorsan és hatékonyan mozgósították a lakosságot a védekezésre, intézték a veszélyeztetett területek lakosságának áttelepítését, ellátását, elhelyezését és visszatelepítését. A helyi tanácsok öntevékeny, szervezett és tervszerű munkája nagymértékben elősegítette a védekezést, az élet- és vagyonmentés eredményességét.

A megyei pártszervek tevékenyen részt vettek a területi árvízvédelmi bizottság munkájában, és a helyi pártszervekkel együtt nagy segítséget nyújtottak az erők szervezésében, a lakosság mozgósításában, tájékoztatásában, a megfelelő közhangulat kialakításában, a rend, a fegyelem és a nyugalom fenntartásában.

A területi bizottság egyébként nem folyamatosan működő és nem is operatív szerv. Feladata az állásfoglalás az árvízvédekezéssel kapcsolatos alapvető kérdésekben és az árvízvédelemben részt vevő szervek munkájának koordinálása. Az árvízvédekezéssel összefüggő államigazgatási feladatok ellátása: a közérő mozgósítása, a lakosság áttelepítéséről és visszatelepítéséről, ellátásáról való gondoskodás a tanácsok közvetlen feladata. Egyébként az árvízvédelem irányító és túlnyomórészt végrehajtó szervezete a vízügy. A vízügyi igazgatóságok vízgyűjtő területeként vannak szervezve, míg a tanácsok közigazgatási határok szerint. Az árvízvédelmi munka területi koordinációja úgy valósul meg, hogy a vízügyi igazgatóság, mint árvízvédelmi központ területén a megyei tanács elnöke — a különleges helyzetben a kormány felhatalmazása alapján — más megyék területén is intézkedési joggal van felruházva. Ugyanakkor természetesen a területi bizottságban részt vesznek az érintett megyék képviselői is. Tétélezzük fel, hogy mindegyik megyében szervezünk egy területi bizottságot annak ellenére, hogy a Tisza és más folyók a megyehatárokat „nem veszik figyelembe”. Ebben az esetben a vízügyi igazgatónak az árvízvédekezés legnehezebb időszakában két vagy három területi bizottság munkájában kellene egyidejűleg részt vennie, hogy minden megyében szakmailag irányíthassa a védekezést. Az árvízvédekezés korábbi tapasztalatai nem vetettek fel ezzel kapcsolatban problémákat. Bizonyos szempontból körültekintőbben kell megalapoznunk a területi bizottságok munkáját. Az is indokolt, hogy szűkebb körből kell szervezni, mert néhány helyen és néhány esetben népes gyűlekezetté vált, jelen voltak azok is, akiknek a döntésekben nem kell részt venniük. Nem zárkozom el, hogy a szervezeti tapasztalatokat is megvizsgáljuk a megfelelő intézkedések érdekében.

— A vízügyi szakember nem csupán egyoldalúan, szakmai szempontból vizsgálja az árvízvet és harcol ellene, hanem a korszerű árvízvédelmi stratégia alapos ismerőjének is kell lennie, vagyis nem csupán műszaki eljárásokat alkalmaz, hanem az erők mozgósítása mellett a vezérkari terv kialakítója is. A védekezés eredményessége érdekében többoldalú és többfajta intézkedést kell tenni, és ehhez a szakvélemények több alternatívájára van szükség. Előfordulhatnak helyzetek, amikor egyértelműen nem is lehet meghatározni a teendőket, sőt a legtöbb esetben nem is pusztán egyfajta védekezési módot kell alkalmazni. A vízügyi igazgatók szakvéleménye alapján a területi bizottságok az esetek többségében kollektív döntéseket hoztak. A vízügyi szervezet — amely irányítója és szervezője az árvízvédelem nagy hadműveletének — egymagában nem birkózhatott volna meg az áradattal, csakis a sokoldalú, értékes segítség, a társadalmi méretű összefogás teremtetette meg az alapját a Tisza völgyi árvízzel vívott küzdelem sikerének. Az egész tevékenység egy hatalmas kollektív erőfeszítés, nagy társadalmi összefogás, együttes eredménye. És éppen az volt a legfőbb eleme a védekezésnek, hogy a szervezeti rend és felelősség előzetesen kialakított rendszerében egységes hadműveleti terv szerint mindenki a maga feladatát végezte, és keresztbe szervezés általában nem fordult elő. Természetesen a változó helyzeteknek megfelelően sok leleményességre, helyi körülményekhez igazodó döntésekre, az erők gyors átcsoportosítására volt szükség.

— A honvédséggel való együttműködésről nekünk kiváló tapasztalataink vannak. Nagyfokú akciókészség, operativitás, gyorsaság, szervezethez, fegyverkezethez, magas fokú öntudat és helytállás jellemezte a honvédség és a társ fegyveres testületek munkáját. A kiképzés során a honvédség műszaki alakulatai árvízvédelmi gyakorlatokat is végeznek. Így aztán ismerik az egyes intézkedések értelmét és módját. A védekezésben részt vevő minden harmadik ember a fegyveres testületek tagja volt. A honvédség, a karhatalom és a munkásőrség jelentős erői — a védekezés csúcsideszakában 12 ezren — vettek részt az árvíz elleni küzdelem első frontvonalában. Emellett a váltakozó helyeken jelentkező veszélyes helyzetek elhárításához a gyors erőbevetés érdekében jelentős tartalékokat is kellett képezni. A szeghalmi kritikus éjszakán, amikor már csak a homokzsákok tartották a gátakat ostromló vizet, a Foki hídnál katasztrófa-helyzet alakult ki. Ha nem tudjuk, hogy Szeghalmon állomásozik egy katonai alakulat, ha nincs ott ez a tartalékerő, amelyet

nyomban be lehetett vetni, nem sikerült volna megtartani a már roskadó gátakat. Ebben az egyvidejűleg 2800 km hosszúságú védvonalon folyó küzdelemben az erők gyors átcsoportosítása, a kellő biztonság megkövetelte a tartalékerőket is. Nem mindig volt ezt könnyű megértetni, mert a segíteni akarás, az, hogy mindenki, akit a veszélyeztetett térségbe az árvízvédelemhez felvonultattunk — a gáton akart dolgozni, közvetlen részese akart lenni a védekezésnek, olyan mozgósító erővel hatott, hogy néha háttérbe szorította az erőkkal való tervszerű gazdálkodás szempontjait. Látnunk kellett ennek a tettekészségnek pozitív oldalát is. A lakosság életének, javainak, a népgazdaság vagyona védelmének közös célja feszítette azokat az erőket, amelyek szinte méterről méterre, nehéz küzdelemben védték a gátakat.

KEREKES SZILVESZTER EZREDES, KATONAI ÁRVÍZVÉDELMI KÖRZETPARANCSNOK:

— Három dunai és egy körösi árvízvédelmi munka irányításában vettem eddig részt. Az 1965-ös dunai árvízhez képest óriási fejlődés van az irányítómunkában, az anyagi és technikai eszközök színvonalában, a vízügyi szakemberek és a honvédség együttműködésében, mindenben. Ez nem jelenti azt, hogy most nem követünk el hibákat, de tudnunk kell, hogy öt év alatt is nagyon jelentős fejlődés történt.

— Szeged térségében a védekezést a területi bizottság irányította, és a területi bizottságon én a megyei szervezetet értem. Ezen belül a szakmai irányítás szigorúan a vízügyi szervezet feladata, legalábbis minden esetben így kellett volna lennie. A bizottság maga minden anyagi, személyi és politikai erőt mozgósított a „front” számára. A pártnak ezen belül koordináló szerepe van az összehangolt tevékenység érdekében, mert néha komoly ellentétek is előfordultak. A párt a munkát senkitől sem veheti át, csak politikailag kell hogy alátámasszon minden ténykedést, hogy mozgósítson a párttagságon keresztül. Tagadhatatlan, néha úgy tűnt, hogy átvette a munkát például a tanácstól, amelynek egyébként a védekezés feltételeit kell megteremtenie. A honvédség pedig a döntések alapján rendelkezésre bocsátja az erőket és eszközöket.

— Voltak vitáink a vízügyi szakemberekkel. Nekünk határozott parancsokat kell kiadnunk, ezek megfogalmazásához nem mindig kaptuk meg a megfelelő szakvéleményt. A Marosnak hazánkban a két parton 50 kilométernyi töltése van. A veszély idején kértük, hogy mondják meg, hol várható a helyzet veszélyessé válása, hol vannak a gyengébb szakaszok, hogy mi oda tudjuk készíteni az anyagot, és ott erősebb figyelmet végezzünk. Mert a védekezésnek ez a lényege. Ha az erők és az eszközök ugrásra, bevetésre készen állnak, akkor nem lehet baj. Azt a választ kaptuk, hogy mindenütt veszélyes. A Maros vize a makió talajszint fölött volt 4—5 méterrel. Ebből ki lehet számítani, hogy mennyi nyomás nehezedik négyzetcentiméterenként a gátra, mennyi súllyal kell leterhelni, hogy ne történhessen baj. Az ilyen számvetések elkészítése hiányzott a legjobban a vízügy munkájából. Az volt a véleményük, ha lehet, mindenhová állítsunk embert, mindenütt dolgozzunk. Így nem tudtuk koncentrálni az erőinket, emiatt kellett aztán tépnie magát a honvédségnek, és egyben ez volt a túlbiztosítás forrása is. A gátak minden méterének alapos ismerete, a konkrét meghatározások híján az előkészületi időket nem tudtuk megfelelően kihasználni főként az első időszakban. Először a gátakon is nagyon gyenge volt az irányítás. A Körösökön egyes egységeket 24 óra alatt háromszor is át kellett csoportosítani. Másutt is megtörtént, hogy nem oda kérték az erőket, ahol szükség volt rá, feleslegesen rángattak bennünket, elutazgattuk az időt, védekezési munkát ilyenkor nem tudtunk végezni. Mentségükre szolgáljon a vízügyiek-

nek, hogy nem volt tapasztalatuk, nem voltak felkészülve arra, hogy célszerű döntéseket hozzanak, hisz 38 esztendő alatt még csak hasonló helyzet sem volt.

— Személy szerint nekem furcsa volt, hogy az igazgatóság vezetői nagyon ritkán mentek ki a gátakra, Dégen elvtárral többször találkoztam mint velük, pedig az alapos döntéshez a helyszíni tapasztalatokat nem lehet nélkülözni. Mikor Szeged védelmét szerveztük, sok gondunk volt addig, míg nem láttuk, hogy a vízügyi vezetők közül ki az, aki vállalni meri a döntések felelősségét, és határozottan állást mer foglalni. Ezután már lépésről lépésre javult az együttműködés, ami különösen a végén már egészen jó volt. Annyi tapasztalatot le kell szűrnie az OVH-nak ezeknek a heteknek alapján, hogy fel kell mérnie folyónként és szakaszonként a gátak állapotát, anyagát, szerkezeti felépítését, mert tapasztaltuk, hogy mindenütt másként kell védekezni, s ha ezeket előre tudjuk, jobban tudtunk volna felkészülni.

— Még egy bennünket érintő kérdés. A katonai árvízvédelmi körzeteket nem megyénként szerveztük, ami megosztja az irányítást. Lehet, hogy ezt a beosztást felül kell vizsgálnunk.

— Befejezésül csak ismételni tudom, hogy minden hiba ellenére sokat fejlődött az árvíz elleni védekezés. Csak egy példát erre: 1965-ben még fákyákkal világotunk éjszaka a gátakon, itt viszont végig villany égett.

GYŐRI IMRE, A CSONGRÁD MEGYEI PÁRTBIZOTTSÁG ELSŐ TITKÁRA:

— A rendkívüli helyzet rendkívüli feladatokat támasztott a politikai, a pártmunkával szemben is. Politikánk, munkánk módszereinek elveit a veszélyhelyzet sem érintette, csak a végrehajtás, a megvalósítás módjait kellett, ahol szükséges volt, megváltoztatni a békeidőben alkalmazotthoz képest. Teendőink meghatározásánál is csak abból indulhattunk ki, hogy a párt mellett ott vannak az igazgatási, a tanácsai, a tömegszervek, a szakmai és a gazdasági szervezetek — mint például a vízügy —, amelyek gyámkodás nélkül is képesek feladataikat megoldani.

— Hogy a párt a népet szolgálja és nem utasít, nem parancsol, erről mi ebben a helyzetben sem feledkezhetünk meg, annál inkább, mert ilyenkor könnyebben előfordul — mint azt tapasztalhattuk is —, hogy a meggyőzés helyett, a körülményekre hivatkozva az utasítgatást akarták alkalmazni. Voltak viták az irányítást illetően. A két szélsőséges álláspont az volt, hogy semmi különöst ne csináljunk, folytassuk a megszokott munkát, illetve, hogy valami katonai irányítást vezessünk be. Mindez megerősítette a véleményünket, hogy az ilyen esetekre létrehozott szervezetnek, a területi bizottságnak kell irányítania. Ebből kiindulva egyik feladatunk éppen az volt, hogy erősítsük a tb-t, például azzal is, hogy öröködjünk azon, hogy ezen belül mindegyik szerv töltsen be hivatását. A közös cél, mondhatnám fő érdek, a hatékony védelem volt. Abban, hogy milyen áron tudjuk ezt megvalósítani, esetenként eltérhetett a védelmi körzet-vezető, a honvédség és például a tanács érdeke. Ezt a sokféle érdeket felül kellett bírálni, összhangba hozni a napi és a távlati céloknak megfelelően. De természetesen a döntés után a végrehajtásban a pártbizottságnak is teljes erejével részt kellett vennie a saját politikai eszközeivel. Szakmai kérdésekben sosem vindikáltuk magunknak a döntés jogát, ez a szakemberek feladata volt, mi az erő, az eszközök megszerzésében, biztosításában segítünk. A közvetlen ügyintéző szerepét nem vettük át, ha ez elkerülhetetlen volt, akkor az alkotmányos elveknek megfelelően a tb-től felhatalmazást kértünk bizonyos intézkedések végrehajtására, másrészt viszont nem féltünk olyan operatív intézkedések megtételétől, amire a létszükség kényszerített.

— Bár a normális élet megőrzésére törekedtünk, a pártbizottság utólagos jóvá-

hagyásával még szervezeti változást is végrehajtottunk. A tb-ben dolgozó végrehajtó bizottsági tagok munkájának támogatására létrehoztunk egy külön részleget, ahogy nevezték: stábot, amely a vb-tagok keze alá dolgozott, hogy mindig megfelelő legyen az informáltságunk, és időben tudjunk fontos kérdéseket felvetni, illetve a különböző javaslatokhoz hozzászólni. Ezen túlmenően természetesen néhány dolog szorosabban a párthoz tartozott, mint például a munkásőrség, a karhatalom, a rendőrség tevékenységének összehangolása a területi bizottsággal. És természetesen elsősorban a párt szervezte és irányította a politikai meggyőző munkát és szolgáltatta folyamatosan az ehhez szükséges információt. Azt hiszem, a jó politikai előkészítő munkának tulajdonítható, hogy a katonaság, a rendőrség, a munkásőrség, a karhatalom tagjaiban a lakosság sehol sem parancsokat osztogató embereket látott, hanem segítőtársnak tekintették őket, és ennek megfelelően dolgoztak velük együtt.

— A tb egységesen mozgósított a védelemre. Mint az eredmény is mutatta, ezt a hivatását jól ellátta. Döntései végrehajtásával, ellenőrzésével már kevésbé tudott foglalkozni. Hiányossága volt a tb munkájának, hogy az érintett megyék nem képviselhették magukat megfelelő szinten. Meggondolandó, hogy a jövőben ezzel kapcsolatban mit kell tenni.

— A védekezés szakmai irányításáról az eredmény beszél. Tapasztalatom szerint az első időszakban túl magabiztosak voltak vízügyi szakembereink, aztán mikor a különböző jóslatokat megcáfolta a természet, egy kicsit elbizonytalanokdtek, de miután jobban megismerték a gátakat, a rendelkezésre álló erőket, ismét magabiztossá váltak.

— Érdekes, hogy a veszélyhelyzet az embereknek a jobbik oldalát mutatja meg, a szervezeteknek viszont a gyengéit. Tagadhatatlan, hogy az irányításnak is sok gyenge pontja volt — maga az első, Battonyával kapcsolatos intézkedés is hibás volt a hiányos információ miatt —, mégis úgy érzem, jóval kritikusan veti fel ezt a kérdést, mint azt az eredmény indokolná. Tanulhatunk, tanulunk is kell a tapasztalatokból, de jobban kell hangsúlyoznia, hogy ezek mégis egy győztes csata tapasztalatai, különben úgy tűnhet, hogy minden áron a hibákat keresi.

TAKÁCS LAJOS, A KÖRÖSVIDÉKI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG VEZETŐJE:

— Nálunk a szakmai vezetés szerepe a védekezésirányításban megfelelő súllyal érvényesült, de igaz, hogy másutt ettől eltérőek a tapasztalatok. Területünkön egységes volt az irányítás. A szakmai véleményeket a pártbizottság és a tanács elfogadta, segítette érvényre juttatni. 1966-ban itt katasztrofális helyzet volt, mindenki irányítani akarta a védekezést, nagy volt a széthúzás. Jóleső érzéssel mondhatom, most rendkívül nagy bizalmat kaptunk a megye vezetőitől. A középírányítás szempontjából csak azt tudom mondani, hogy a tb nem tanács, és nem is vízügy. Egy olyan eszmei irányító, ellenőrző, politikai tevékenységet is kifejtő testület, amelyik a pártbizottság segítségével irányítja, koordinálja ezt a hatalmas munkát. Én a magam részéről a nálunk levőnél jobb szervezetet nem is kívánhatok, annak elismerésével, hogy kiesett kezünkől a szarvasi járás, amelyik terület vízügyileg nem tartozik hozzánk. Tapasztalataim szerint a honvédség szerepe is egyértelműen meg volt határozva. A néphadseregnek nem lehet célja az árvízvédelem, és ha 1966-ban fel is vetődött, hogy ki parancsol kinek, most nem került szóba ez a kérdés. A honvédség nem ismerheti a gátak állapotát, annak gyenge pontjait, a döntés tehát az erről legtájékozottabb szakemberek, a vízügyiek feladata. Hogy nagy volt a túlbiztosítás, azzal egyet lehet érteni, de nem szabad elfelejteni, hogy emberéletekről és rendkívül nagy vagyonról volt szó. Nálunk nem fordult elő, hogy különböző

szakmai kérdésekben a döntést a politikai vezetőkre bíztuk volna. Ez nem is történhetett meg, mert én egy személyben képviseltem a vízügyet. Ha lehetőség volt rá, a szakmai kérdésekben előzetesen közösen kialakítottuk a véleményünket, és én ezt képviseltem a tb-ben. A „kerül, amibe kerül” elsősorban az emberek, a közérő felhasználásánál volt tapasztalható. A vízügy mondjuk száz embert kért egy veszélyeztetett pontra, de a biztonság érdekében az összekötők ezt rendre megtoldták, és a végén 500 ember jelent meg a gátakon.

— A szakmai irányítással kapcsolatban el kell mondanom, mi elvárjuk ezektől a szakemberektől, hogy tapasztalt stratégaként irányítsák a munkát, holott nem erre képezték őket. Sőt nem is mindegyik szereti az embereket, nem tud velük bánni, nem tudja őket irányítani. Ez egyébként is rendkívül nehéz dolog, és egyik napról a másikra régi munkakörét otthagyni kell szakembereinknek ezzel a feladattal megbirkózniuk. Lehet, hogy valaki kítűnő mérnök, mégsem tud száz embert sem irányítani, és ebben a munkában megbukik, mert hiányzik belőle az ehhez szükséges különleges adottság. Felfigyeltünk erre, és az ilyen embereket leváltottuk vagy meg se bíztuk ezzel a feladattal, hogy se magának, se a szervezetnek ne okozzunk kellemetlenségeket. Egyébként biztos vagyok benne, hogy ez a gond más területen, más szakembereknél is megtalálható. Miért várjuk hát el akkor csak a vízügyi szakembertől, hogy a szakmai kérdések mellett az irányításban, az emberekkel való bánásmódban is helytálljon? Arról nem is szólva, hogy még egy kerítéssel elzárt üzemben is előfordul a csellengés, a belső munkanélkültség, itt pedig bizonyos mértékig természetes is, mert ebben a munkában csak tartalékokkal lehet biztonsággal dolgozni.

— Volt titkolódzás, de nem azért, mert a védekezéssel egyidőben polgári védelmi gyakorlatot is tartottunk. Még ezen az áron is meg kellett védeni az embereket attól, hogy visszaszökdősenek az árvízveszélyes, a fakadó vizek miatt fertőzött településekre. Ha mi előre elmondjuk, hogy mikor költözhetnek vissza, nem hiszem, hogy lett volna erő, amelyek meg tudta volna akadályozni a visszaszivárgást. Az a kis misztikum, ami előfordult, a közösség érdekében történt, éppúgy, mint minden más intézkedésünk ebben a nehéz időszakban.

HERSICZKI LAJOS VEZÉRŐRNAGY, A MAGYAR NÉPHADSERÉG MŰSZAKI FŐNÖKE, A HM ÁRVÍZVÉDELMI TÖRZSÉNEK VEZETŐJE:

— A közigazgatási és vízügyi szervezetek határainak eltérése Csongrád megyében kevés problémát okozott, mert a megye belül van egy vízügyi igazgatóság határain. Mohács-szigetén az 1965-ös kiürítéskor okozott ez nekünk nagy gondot, mert a sziget egyik fele a pécsi igazgatósághoz és Baranya megyéhez, a másik viszont már a bajai igazgatósághoz tartozik, úgyhogy a cél érdekében végül kényszerintézkedéseket kellett tenni.

— A hadsereg az egész árvízvédelmi tevékenységét arra építi, hogy a vízügynek segít. A katonai árvízvédelmi körzetek határa egybeesik a vízügyi igazgatóságok határaival, azok közül kettőt fog össze egy körzetbe. Tapasztalatom szerint békében és árvízvédelem idején is képes egyetlen parancsnok is együttműködni két igazgatósággal. Egyébként ezt a szervezetet az 1954-es és 1956-os árvizek tapasztalatai alapján hoztuk létre. Az azóta eltelt időszak bizonyította, hogy a mi szervezetünk és együttműködésünk a vízügyi szervekkel kiállta a próbát. Aki a gátakon megfordult, láthatta, hogy a legveszélyesebb helyeken az erők és eszközök többségét a katonaság adja. Ezeket a pontokon egy-két vízügyi irányító szakember vagy a gépkezelő személyzet mellett csak a honvédség erőit találhatják. Mi ezt a szervezeti formát — a jelenlegi közigazgatási rendszer mellett, mert ennek bírálata nem feladatunk — jónak tartjuk. Nekünk együttműködési megállapodásunk, utasításunk az

OVH-val van és nem a Minisztertanács Tanácsi Hivatalával. Ennek az árvízvédekezésnek az idején, ha nem is elsősorban Szeged környékén, adódtak olyan helyzetek, amelyek szerint nem elég csupán a vízügygel együttműködnünk. Például a tanáccsal együtt kellett megszerveznünk a lakosság mentését, vagy ivóvízzel való ellátását, Szegeden pedig a tanáccsal, illetve a polgári védelmi parancsnoksággal együtt kellett kidolgozni a kiürítési és mentési terveket. A honvédség jelenleg érvényes utasításai nem foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel, pedig különösen a mentési és kiürítési tervekkel kapcsolatban a tanácsi szervekkel — akikkel béke idején semmilyen együttműködést nem szerveztünk — kell együtt dolgoznunk. Persze ezt tizenkilenc megyében megszervezni nagyon nehéz dolog.

— Egyébként a katonaság és a vízügy együttműködése alapján a baráti és környező országok közül egyedül nálunk létezik árvízvédelmi katonai utasítás, amelyik egészen a szakaszparancsnokig meghatározza a teendőket. Vagyis alapján ez a kapcsolat rendezett. A probléma legtöbbször ott van, hogy a jól átgondolt szabályokat egyes emberek nem tartják be. Gondolom, hogy Kerekes elvtárs is említett ezekre példát. Kétségtelen, hogy Szeged környékén az egyik legnagyobb hiba — különösen az első időkben — az volt, hogy nem tartották be ezeket az utasításokat. Eszerint a védelemvezető és a katonai parancsnok egy nappal előre elosztja a védelmi erőket. Itt viszont egyik pillanatról a másikra követeltek többször is 3—400 embert, de végül ezek nem tudtak dolgozni, mert például hiányzott az anyag a védekezéshez. Nekünk is hosszú harcunk volt 1956 után, hogy megértessük a katonákkal, hogy ők nem vízügyi szakemberek. A szakmai döntések felelősségét a katonai parancsnok nem vállalhatja magára. Ma viszont egyes vízügyi vezetők váltak túlságosan katonává, közvetlenül kívánnak rendelkezni a katonai erőkkal, amit a parancsnokok nyilvánvalóan nem hagytak, és ez bizonyos súrlódásokat okozott. Azt is meg kell említeni, hogy a Tisza mellékfolyóin másként jelentkeznek az árvizek, mint például a Dunán, ahol öt nappal előre meg lehet becsülni a várható vízállást, a Körösökön pedig egyik pillanatról a másikra zúdult le akkora víz, amilyenre még nem volt példa. Ilyen körülmények között a védekezést tökéletesen megszervezni nem lehetett. Nem lehet, mert az „ellenség” nem ismert, így bizonyos hibákkal eleve számolni kell.

— A tapasztalatok alapján módosítani kell a katonai árvízvédelmi utasításokat is. Szükség van erre azért, mert beléptek ebbe a munkába a hadsereg olyan eszközei, amelyek korábban nem álltak rendelkezésre, vagy legalábbis nem ilyen nagy mennyiségben. Nincs utasítás például a felderítő repülőgép, vagy a mentő helikopterrel kapcsolatban. 1956 óta az országban nem volt jelentős előtött terület. Az ezzel kapcsolatos feladatok megszervezése is hiányzik az utasításokból. Vagy egy másik példa: korábban nem volt ennyi növényvédő szer, mérgező anyag az ország tetrületén, mint most, így a vízellátás megszervezésére sem kellett gondolni. Hogy mennyire komoly kérdés ez, azt saját bőrömön is tapasztaltam. Borsózott a hátam, amikor innen Pestről kellett kiadnom az utasítást — vízszűrő berendezéseink kifogástalan működésében bízva —, hogy a vizet kioszthatják a lakosságnak. A rendelkezések szerint, míg a KÖJÁL meg nem vizsgálja a vizet, addig azt nem lehet ivásra felhasználni. Csak hogy a KÖJÁL vizsgálata 12 napig tart, így nyilvánvaló, hogy ennek az eredményét nem várhattuk meg. Ezeket a kérdéseket nekünk rendeznünk kell, hogy a felelősséget tökéletesen tisztázzuk.

— Szeretném hangsúlyozni, hogy a hadseregnek nem fő feladata az árvízvédekezés, ezért nem is akarhatná, de nem is tudja irányítani ezt a munkát. A feladatunk az, hogy a védelmi munkákban segítségünk a különböző szerveknek, fenntartva természetesen mindenütt a felelősséget.

SZABÓ SÁNDOR, A BÉKÉS MEGYEI PÁRTBIZOTTSÁG TITKÁRA:

— Amikor a Békés megyei folyók megleptek bennünket, az árvízvédelmi munkák irányítására gyakorlatilag nem volt szervezett vezető testület. Létezett ugyan egy területi bizottság, de olyan minimális jogkörrel delegált tagokkal, akik csak bizonyos áttételek, konzultációk után tudtak volna tárgyalni, de a vis major ezt nem tűrte el. Az első lépés az volt, hogy döntésre kész, erre felruházott emberekből létrehoztuk a tb-t. A kezdet kezdetén úgy tűnt, hogy az irányítás a vízügyi igazgatóság kezében van, tekintve hogy információi neki voltak, de ahogy teltek az órák, a tb, az abban részt vevő szakemberek véleményére alapozva, átvette az irányítást.

— A rendkívüli állapotban a helyes intézkedés életkérdés. A megfelelő informáltság híján viszont nagyon sok volt a bizonytalansági tényező. Nem ismertük a határon átlépő folyók víztömegét, a várható vízszintemelkedést. Rengeteg kísérletet tettünk, hogy biztosítsuk a felvilágosítást a folyók romániai szakaszáról, nem sok eredménnyel. Úgy gondolom, ez az országos szervek, a kormányzat ügye, sőt népeink közös ügye kellene hogy legyen. Az biztos, hogy alapos tájékoztatásra van szükség és kölcsönös együttműködésre, már csak azon az alapon is, hogy az ő örömkük a mi örömkünk, az ő bánatuk a mi bánatunk. Sajnos, a rossz informáltság miatt rengeteg kritikus helyzettel kellett szembenéznünk. Nagyon hosszú idő kellett az adatok beszerzésére, és azok is ellentmondóak voltak. Például a Fehér- és Fekete-Körös deltájához érkező vízmennyiséget 80 ezer köbmétertől 300 ezerig mindenféle értékre jelezték. Ez roppant megnehezítette a helyzetet a tb-ben, emiatt fokozott elővigyázatosságot kellett tanúsítani.

— A Békés megyei tb alapjában véve jól látta el a feladatát, idővel mind szervezettebbé vált a munka. Ennek ellenére az is igaz, hogy sok volt a szervezetlenség. Ha ez a veszély nagyságához képest el is törpül, mégsem lehet, mint tanulságot figyelmen kívül hagyni. A gyenge tájékozottság, a tapasztalatok hiánya miatt, a veszély nagyságából, a talán túlzottnak is nevezhető felelősségérzetből előfordultak egymást keresztező intézkedések, vagy az eszközök túlzott biztosítása. De ki tudja ilyen helyzetben megmondani, hogy tíz percen belül nem lesz-e szükség a kiszállított anyagokra, az odavezényelt emberekre? Előfordult, panaszkodtak az emberek, hogy nincs munkájuk, vagy hogy nincsen zsák stb., ami bizonyos mértékig demoralizálólag hatott. De biztonsági tartalékra természetesen szükség van.

— Mint ismert, ebben a munkában a fegyveres testületek és a lakosság is jelesre vizsgázott. S itt jutottam el oda, hogy a meggyőző érvek, a felvilágosító munka, a hivatkozás a veszély nagyságára mennyire fontos kérdés. De az észérvekre apelálás mellett ilyen esetekben időnként határozott parancsokra is szükség van. Egyébként a fegyveres alakulatoknál — bármennyire is fáradtak voltak — kevés pardon volt. Igaz, ők általában a legnehezebb szakaszokon dolgoztak. A lakosság többségénél is hasonló magatartást tapasztaltunk, de velük azért már nehezebb volt a helyzet. Érdekes, hogy az egyenruhába öltöztetett civil is másként fogta fel a dolgot. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy be kell vonultatni a megye negyedét, de az tény, hogy katonaruhában másként viselkedtek a civilek is. Pedig nálunk összefogottos árvízvédekezés folyik, vagyis mindent fizetünk, márpedig ekkor a pénz ellenében mindenkítől elvárhatjuk a becsületes munkát.

— A védekezés előrehaladásával együtt alakult ki a szervezett politikai munka is. A megyei pártbizottság a legkritikusabb szakaszokra a vízügyi szakember, védelmi parancsnok mellé — nem találtunk akkor jobb kifejezést — politikai biztosokat küldött ki az osztályvezetők közül. Ez bizonyos fokig védte a szakembereket, segített érvényt szerezni a szakirányítás döntéseinek. De ahol lassúságot vagy közönyt tapasztalt a szakember részéről, azt sem tűrte el. Ezek az emberek természetesen többnyire nagyon jól megértették egymást. Felhívásunkra a KISZ megyei bizottság az ifjú kommunistákból 50 fős brigádokat szervezett. Ezekben a csoportokban mintegy 600 fiatal vett részt a védekezésben a legvesélyeztetettebb pontokon.

— Megemlíti, hogy volt, ahol polgári védelmi gyakorlatként a legteljesebb titoktartással próbálták megvédeni a gátakat, éjszaka telepítették ki és vissza a lakosságot. A visszatelepítés a hajnali órákban kezdődött és délre befejeződött. Az irányítók és végrehajtók dicséretére legyen mondva: nagyon szervezeten és pontosan, minden baleset nélkül zajlott le ez a munka. Nagy nyomás nehezedett ránk a kitelepítettek — de még a befogadó települések részéről is —, hogy mihamarabb jussanak vissza az emberek lakóhelyükre. Ezért nem közöltük a visszatelepülés időpontját. Nem az emberekkel szemben érzett bizalmatlanságból, hanem éppen az ő érdekükben. Az utakon a védekező anyagokat, az embereket szállították a gátakhoz, és nem lehetett garantálni, ha elindul egy spontán visszaszivárgás, nem történik-e baleset. Ezért hagytuk az embereket nyugodtan lefeküdni, és három óra körül felkeltették őket és elkezdődött a fegyelmezett visszatelepítés.

— A megyénkben 1966-ban is hasonló helyzet volt. A vízügyi apparátus akkor gyengébben vizsgázott. Ma, 1970-ben az igazgatóság vezetőgárdája és a beosztottak többsége nagyon derekasan helytállt. De most is voltak a vízügyi szakemberek között közönyös, sőt itt-ott felelőtlen emberek. Sajnos, ezt kell hogy mondjam, de meg vagyok róla győződve, hogy ők is megkapják az árvízpénzt, vagy esetleg a kitüntetést.

— Bonyolulttá, komplikálttá teszi a védekezést, hogy Békés megye folyóinak egy része nem a gyulai, hanem a szegedi, illetve a debreceni vízügyi igazgatósághoz tartozik. Például Csökmőt és Újirázt kitelepítették, és ezekkel a községekkel szemben mi védjük a folyó túlsó oldalát, míg a másik oldalon a debreceniek dolgoztak. Azt mondták, küldjünk át hozzájuk embereket és anyagokat. Ha nem kell a homokzsák, természetesen átvisszük, de bontani azért nem lehet, hogy a túlsó oldalon erősítsenek, mert ez a part is épp olyan drága, mint a másik. Egyéb viták és nézeteltérések is származtak ebből a megosztottságból. Tapasztalatom szerint nem volt meg a koordináció, és ezt nem is lehet egy területi összekötővel megoldani. Igaz az is, hogy néhány napig kiesett a látókörünkéből Szarvas város és környéke, amelyik nem tartozik a vízügyi igazgatósághoz, de a megyéhez igen. Később felkértük a szegedi igazgatóság képviselőit, hogy számoljanak be a munkákról, sőt később oda is küldtünk ki politikai biztost. Szerintem célszerű lenne az egész megye védelmét a gyulai igazgatóság szakembereivel védeni. Egy pártbizottság vagy tanács képtelen arra, hogy két-három igazgatósággal olyan együttműködést alakítson ki, mint azzal az eggyel, amelyik területén dolgozik.

— Az előfordult, hogy két kocsi ment ki egy községbe, de nem hiszem, hogy a vezetésben bárminemű kettősség is lett volna. Különösen nem azután, hogy kooptáltuk önmagunkat a tb-be, hogy kineveztük magunkat tb-nek.

— Annak ellenére, hogy gátszakadás nem történt, eddig már 650 millió forint a megyében a mezőgazdasági és épületkár. Mint ismeretes, ez a vidék az ország egyik legjobb termőterülete, és itt a belvíz minden évben 100—150 millió forint kárt okoz. Számításaink szerint a védelmi rendszerek költségei 6—8 év alatt megtérülnének. Úgy gondolom, a lehetőségeinkhez mérten érdemesebb erre a témára nagyobb gondot fordítani. Nem tudom, hogy leírja-e, de végezetül azt mondom, kisebb látványossággal és nagyobb szervezettséggel is lehet védekezni az árvíz ellen.

POLGÁR ISTVÁN, AZ ALSÓTISZAVIDEKI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG FŐMÉRNOKE, VÉDELEMVEZETŐ-HELYETTES:

— Azt hiszem, tévesek az információi, feltételezései többségével nem értek egyet. A vízügyi törvény kimondja: „Az árvíz- és belvízvédekezés műszaki és tanácsai államigazgatási feladatainak összehangolását rendkívüli ár- és belvízveszély esetén

az ár- és belvízvédelmi területi bizottság látja el... Minden vízügyi igazgatóság területén működik egy területi bizottság." A vízügy nem vállalat, hanem vízügyi hatósági és vízügyi államigazgatási feladatokat ellátó szervezet is. Minden védekezéssel kapcsolatos teendő — a szükséges anyagoktól és közérőtől kezdve egészen a honvédségi létszámig — szakmai kérdésekkel függ össze. Az árvízvédekezés területi műszaki irányítását és vezetését a vízügy látja el. A vízgazdálkodást aktívan — tehát a vizek kártételei elleni védekezést — csak egy zárt vízgyűjtő területen belül lehet és kell megszervezni, és ennek semmi köze a megyehatárokhoz.

— Ezek szerint a tb szükséges, a védekezés irányításának egyetlen szerve egy vízügyi igazgatóság területén, több megyére szólóan. Az más kérdés, hogy az érintett megyék nem képviseltették magukat megfelelő szinten, sőt Békés megye külön területi bizottságot szervezett a gyulai igazgatóság területén, és a Körösök hozzánk tartozó 35 kilométernyi szakaszának védelmét teljes egészében a szarvasi járási és városi szervekre, illetve ránk hagyták (ők kitűnően vizsgáztak ebben a munkában). Persze ilyen rendkívüli állapot, hogy egyszerre árad a Tisza, a Maros, valamennyi Körös és a Berettyó, csupán 500 évenként fordul elő.

— A vízügyi törvénynek megfelelően tisztázott a területi bizottság összetétele, az abban résztvevők tennivalója is. Így egyértelmű a pártbizottság feladata is, és szó sincs arról, hogy szervezeten kívül kimarad ebből a munkából: politikailag ők készítenek elő minden intézkedést. Mint a terület első, legfontosabb vezető szervétől, néhány sürgős esetben közvetlen segítséget kértünk. Például 500 db hordsaroglya elkészítését egy éjszaka a szegedi pártbizottság első titkára intézte el, de a makói körzet kitélepítésének lebonyolítása, annak fegyelmezettsége is elsősorban a megyei pártbizottságnak köszönhető. A pártbizottság egyébként olyan szervezet volt, amely állandóan itt élt közöttünk, és így tökéletes informáltságuk volt mindenről.

— A vízügy, mint a vízgazdálkodás társadalmi termelést megalapozó tevékenységének egyértelmű letéteményese, állandó kapcsolatban van békeidőben is a megyei vezetéssel, a pártbizottsággal és a tanáccsal. Ezt a kapcsolatot a legjobbnak minősíthetjük, amint ez a veszély idején is bebizonyosodott.

— Valóban volt bizonyos feszültség a honvédség és a vízügy között, ami abból adódott, hogy ellentétben a többi szervezettel, ők úgy érezték, hogy ők is vezetői ennek a munkának, holott a honvédség feladata az, hogy rendelkezésre bocsássa azt az igen szervezett tömeget és technikát, amit máshonnan nem tud az ország ilyen rendkívüli esetben előteremteni. De a védekezési munkának a vízügy az irányítója és felelőse. Meg kell mondanom, hogy mi a szükséges információt minden esetben időben a honvédség rendelkezésére bocsátottuk, amint ezt az árvízvédelmi napló bejegyzései is bizonyítják. Még itt sem voltak a honvédségi erők, amikor közöltük, hogy a Maroson hol lehetnek a veszélyeztetett pontok, ugyanez vonatkozik a Tiszára is.

— A többi szervezet közül a Belügyminisztérium és az Egészségügyi Minisztérium képvisellete a tb-ben egyértelmű és megfelelő volt, a KPM-é viszont nem, mert nem terjedt ki a minisztérium minden ágazatára, szárazföldi, vasúti, közúti és vízi közlekedésre és útügyre egyaránt.

— A tb munkájában csupán egyetlen hiba volt: volt olyan időszak, amikor az egy hivatalos képviselő mellett sok esetben 5 másik ember is volt ugyanattól a szervtől — elsősorban a honvédségtől —, hogy ők támogassák, sőt esetenként még át is vették a hivatalos képviselő szerepét.

— Nem, nem hozott ez a védekezés semmi olyan tapasztalatot, amelyek alapvető szakmai vagy szervezeti változtatást tennének szükségessé a védekezés irányításában.

DR. KOMÓCSIN MIHÁLY, A CSONGRÁD MEGYEI PÁRTBIZOTTSÁG TITKÁRA:

— Nem hiszem, hogy ezek — az ön által leirtak — a legfontosabb kérdések az árvízvédekezéssel kapcsolatban. Az élet ezeket a problémákat egyébként is eldöntötte. De ha kritikai cikket akar írni, az irányításnak is van számos olyan tapasztalata, amiről érdemes beszélni. Ezek közé sorolom én például a meggyőzést. Ha maradandó eredményt akarunk elérni, akkor az embereknek még ilyen esetben is meg kell magyarázni, hogy miről van szó. Az „elrendelem”, kiürítem”, vagyis az adminisztratív intézkedések elkerülhetetlenek, de ha előtte politikailag előkészítjük ezeket az utasításokat, ha megmagyarázzuk őket, sokkal eredményesebben dolgozhatunk. Vagyis ilyen nagy veszély esetén sem szabad csupán adminisztratív intézkedésekre támaszkodni. Amikor az emberek ellenállásával kell számolni, csak a legvégső esetre lehet hagyni az utasításokat. Hogy a makói kitelepítés úgy sikerült, ahogy sikerült — az többek között a meggyőző munkának köszönhető, annak, hogy a karhatalmat csak utólagos ellenőrzésre használtuk. A fegyveres testületek inkább segítettek, gyámolítottak, semmint parancsoltak.

— Nagyon fontos, hogy minden befutott hírt többszörösen ellenőrizzünk. Itt van a ferencszállási kitelepítés példája. Ha nem ellenőrizzük le az információt, az egész Maros-balpartot kitelepítettük volna. Vagy jelzést kaptunk arról, hogy a lakosság meglincselte egy embert Apátfalván, mert átvágta a gátat. Mikor megvizsgáltuk, kiderült, hogy vaklárma volt az egész. De tömegével lehetne sorolni hasonló példákat. Ha a vezetés nem elég nyugodt, könnyen elhamarkodott intézkedések születhetnek volna. Bármennyire is kevés az idő, bármennyire is riasztó a hír, a vezetőknek ellenőrizetlen hírek alapján nem szabad döntenük. Mindennek elkerülésére ilyen helyzetbe azonnali és többoldalú hírösszeköttetést kell szervezni. Mindemellett számos tapasztalata van még ennek az árvízvédelmi munkának, de úgy gondolom, ezek a leglényegesebbek.

TÖRÖK LÁSZLÓ, A CSONGRÁD MEGYEI TANÁCS ELNÖKE:

— Nekem ebből a funkcióból kötelességem áttekinteni az irányítómunka minden gyengeségét. Véleményem szerint a jelenlegi szervezet fő hibája, hogy elmossa a felelősséget. Mi minden erővel arra készültünk, hogy a folyók a gátak között maradjanak, de ha ezt nem sikerült volna biztosítani, minden illetékes szervnek — beleértve a kormányt is — meg kellett volna vizsgálnia, hogy miért szakadt el a gát.

— Ilyen mérvű elemi csapás elleni védekezésre mi nem készültünk fel, kivéve természetesen a vízügyet. Nekünk már béke időszakban elő kell készíteni azt, hogy egységes, egy nyelven beszélő irányításunk legyen szükség esetén. Többé-kevésbé ez ki is alakult néhány nap alatt, de jobb felkészülés esetén ezek a zökkenők sem fordulhattak volna elő.

— Személy szerint nekem, de gondolom mindenkinek, aki részt vett az irányításban, a védekezés időszakában kellett a legfelelősségteljesebb döntéseket hozni. A legegyszerűbb dolog az lett volna, ha kiürítjük az egész megyét, de merni kellett nemet is mondani a különböző, esetleg túl óvatos javaslatokra. És ha valahol mégis baj történik, és emiatt egyetlen ember is ottmarad, ennek a felelősségét is vállalni kellett.

— Felelősséggel állítom és példákkal is tudom igazolni, hogy a területi bizottság a jelenlegi összetételben nem felel meg a feladatának. Négy megyét és azok vezetőit egy ilyen testületben összefogni, mozgatni lehetetlen, a döntések meghozá-

talára nincs ennyi idő. Lehet, hogy percek alatt kell elhatározásra jutni, mert különben a kérés katasztrófát okozhat. Véleményem szerint megyénként kell megszervezni a területi bizottságokat, és ezek kisebb létszámúak legyenek a jelenleginél. Ez a testület elvileg, politikailag foglal állást a szakmai javaslatok alapján a felmerült kérdésekben. Úgy képzelem el, hogy részt vesz a munkájában a pártbizottság két titkára, a tanács két vezetője, a vízügy két vezetője és esetleg a szegedi tanács elnöke, vagyis legfeljebb hét ember, a többi meghívottat ki kell zárni. Szükséges ugyanis, hogy a döntés szűk körből induljon ki, mert zavarja a munkát, ha nem egyforma felelősséget viselő emberek vesznek részt abban. Most előfordult néhány esetben, hogy ők jutottak többségbe, és a különböző vélemények miatt ez csak zavart okozott. A felelős vezető testület által hozott döntéseket aztán az elnök, mint utasításokat adja tovább az együttműködő szerveknek. Úgy képzelem, hogy a városokban és a járásokban nincs szükség hasonló szervezetekre, mert ez csak meddő vitákat eredményez. Itt ugyanúgy, mint a községekben, az árvízvédelmi munkák irányítására egyszemélyi felelős vezetőt kell kijelölni, és ez az esetek többségében a tanácselnök lehetne. Az említett összetételű területi bizottságnak lenne alárendelve egy stáb, amely minden ágazatban képes végrehajtani a döntéseket. Lenne egy titkárság is, amelyik információkkal és a szükséges adminisztrációs munkákkal szolgálná ezt a testületet. E mellé helyezném a tájékoztató és propaganda-csoportot is, ugyancsak hármas felépítésben, vagyis a párt, a tanács és a vízügy képviselőiből szervezve.

— A tapasztalatok értékelésénél kiderült, hogy nagyon sok témával kell foglalkozni előzetesen is. Itt van például a közmunka-kirendelés, amire ugyancsak nem készültünk fel. Tapasztalataink szerint ezt nem lakóhely, hanem inkább munkahely szerint kell szervezni. Azt hiszem, sok olyan pénz kifizettünk, amiért nem dolgoztak meg. A megnyugtató irányítás és elszámolás érdekében érdemes lenne egységes kartotékrendszert felfektetni, ahol a gátakon dolgozók munkáját éppúgy nyilván lehet tartani, mint mondjuk azt, hogy kölcsönvett egy csizmát. De hasonlóan előre meg kell szervezni — a veszélyhelyzetre számítva — az étkeztetést, az egészségügyi ellátást, vagy például az eső elleni védekezést is. Végig kell gondolnunk mindezeket a kérdéseket, hogy aztán a megfelelő országos és helyi intézkedéseket is meghozhassuk.

— Hogy a munkánk sikeres volt, úgy érzem, elsősorban a nagy és korszerű technikának köszönhető, mert az emberekre esetleg húsz évvel ezelőtt is így számíthatunk volna, mégsem biztos, hogy sikerült volna gátak között tartani a vizet. Ezt a technikát kell tehát tovább fejleszteni. Tudom, hogy az ország anyagi lehetőségei végesek, mégis úgy érzem, ma már nem lenne luxus például a rádiótelefon-hálózatot kiépíteni a megyék és a járások között, azt hiszem, hogy egy ilyen nagy területen dolgozó vízügyi igazgatóságnak szüksége lenne helikopterre vagy még inkább rádióautókra. Mindezt azért hangsúlyozom, mert minden döntés megalapozásában rendkívül nagy szerepe van a megfelelő informáltságnak. A siker vagy mondhatnám a diadal ellenére is meg vagyok győződve arról, hogy egyszerűbbé, világosabbá, felelősségteljesebbé kell tenni az irányítást épp azoknak a tízezreknek és annak a hatalmas vagyonnak az érdekében, amit most sikeresen megóvtunk a katasztrófától.